

SPIS TREŚCI

NALEŻY WYTWORZYĆ WARUNKI

Agnieszka Pindera,
Natalia Słaboń
8

IMPERIUM Marta Madejska 20

RZECZYWISTOŚĆ TOTALNIE WYKREŚLONA Olga Gitkiewicz 40

ŻYCIE W MUZEUM. UKŁADANKA (JEDNA Z MOŻLIWYCH) Marcin Wicha 58

DALEKOPIS I AWANGARDA Olga Drenda 84

PORTRET MUZEUM WE WNĘTRZU Patrycja Dołowy 110

NOTA REDAKTORSKA 138

INDEKS OSÓB 142

ESEJ WIZUALNY Kaja Kusztra 150

Projekt, którego efektem jest niniejsza książka, kielkował w pokojach muzealnych od 2018 roku. Ówczesny międzypokoleniowy zespół przeprowadził wówczas międzypokoleniową integrację. Obecni pracownicy spotkali swoich poprzedników – zdarzenie rzadkie w dzisiejszym świecie, w którym duża mobilność pracowników i niestabilność karier zawodowych nie sprzyjają przekazywaniu wiedzy i doświadczenia (a także lokalnych zwyczajów, rytuałów i legend) w taki sposób, jak działo się to dawniej. Zależało nam, aby podczas tych spotkań to nasze bardziej doświadczone koleżanki i koledzy mówili, podczas gdy my chłonęliśmy toczący się monolog, pełen wspomnień i anegdot. Przy realizacji wywiadów obficie korzystaliśmy z tradycji *oral history*, w tym z wyznaczników i rekomendacji Polskiego Towarzystwa Historii Mówionych oraz dorobku Łódzkiego Stowarzyszenia Inicjatyw Miejskich Topografie. W taktykach wywiadu przemieszczaliśmy się pomiędzy wywiadem narracyjnym i biograficznym a swobodnym, raczej jednak inspirując się tymi metodami niż trzymając ściśle ich wyznaczników. Projekt o roboczym tytule *Opowiedzieć Muzeum*³ w założeniu nie miał być badaniem socjologicznym, tylko pewnym etapem (auto)refleksji muzeologicznej, kontynuującym i rozwijającym obecne już od dawna w Muzeum Sztuki tradycje tworzenia i opisywania historii społecznej związanej z naszą instytucją. Wraz z oddaniem książki do druku nie zaprzestajemy przeprowadzania wywiadów, toteż publikacja ta w żaden sposób nie powinna być traktowana jako opracowanie monograficzne, a raczej jako szkic

3 Tytuł został zainspirowany wcześniejszym projektem Łódzkiego Stowarzyszenia Inicjatyw Miejskich Topografie: *Powiedzieć miasto* (2010–2011) oraz projektem *Opowiedzieć Uniwersytet*, którego efektem jest publikacja *Opowiedzieć Uniwersytet. Łódź akademicka w biografii wpisanych w losy Uniwersytetu Łódzkiego*, K. Kaźmierska, K. Waniek, A. Zysiak, Łódź 2015.

do niego, jako pierwszy etap zadania, którego horyzontu my same nie potrafimy określić. Praca nad książką *Proszę mówić dalej...* przypominała pewien eksperyment myślowy, ćwiczenie dyskursywne, ale też trening wyobraźni w oparciu o świadectwa niewielkiej grupy pracowników i współpracowników Muzeum Sztuki w Łodzi, w tym artystów. Jako redaktorki niniejszej publi-

kacji chcieliśmy podjąć grę z niezbywalną wartością, jaką z pewnością jest społeczne dziedzictwo Muzeum. Chcąc jednak uniknąć hermetycznej i wsobnej narracji oddaliśmy spisane wywiady w czułe dłonie pisarek i pisarzy. Liczyliśmy, że ulegną oni i one urokowi prozy życia w instytucji muzealnej i uczynią z opowieści pracowniczek i pracowników Muzeum Sztuki możliwie inkluzywny pomost między nami a naszą publicznością. Nie sądziłyśmy, że i my w trakcie tej pracy spojrzymy na nasze Muzeum z nowej perspektywy, ale przecież instytucja stworzona ponad dziewięćdziesiąt lat temu przez ludzi i dla ludzi nie może być niczym innym, jak wypadkową jednostkowych wrażliwości, temperamentów, gustów estetycznych czy światopoglądów. To właśnie tę niewidzialną i drażniącą nieuchwytną siłę, stanowiącą jedno z największych bogactw tej instytucji, chcemy niniejszą książką przybliżyć.

Kiedy w 1930 roku drzwi budynku na placu Wolności 1 po raz pierwszy otworzyły się dla publiczności, nikt nie podejrzewał, że zespół kilku osób prowadzących wtedy miejskie Muzeum Historii i Sztuki im. J. i K. Bartoszewiczów rozrośnie się do 149 pracowników odpowiedzialnych za trzy siedziby⁴ i kolekcję ok. 14500 dzieł. Dzisiejsze Muzeum Sztuki w Łodzi (noszące tę nazwę od 1950 roku) zawdzięcza swój obecny kształt pracy i determinacji wielu osób, które, w odróżnieniu od dyrektorów, rzadko są znane z imienia i nazwiska. Przymierzając się do zrekonstruowania choćby w zarysie struktury organizacyjnej Muzeum rozpoczęliśmy kwerendę w Archiwum Zakładowym, jak również w Archiwum Państwowym w Łodzi, gdzie Dział Dokumentacji Naukowej cyklicznie przekazuje starsze dokumenty. Kolejne etapy zmian organizacyjnych określają w sposób najbardziej wyrazisty kadencje dyrektorów. Za czasów Mariana Minicha (1935–1965, z przerwą w okresie wojny) w Muzeum doszło do

znaczących ruchów kadrowo-merytorycznych. Powołano Dział Naukowo-Oświatowy⁵, Dział Międzynarodowej Sztuki Nowoczesnej, Dział Sztuki Polskiej oraz przekształcono Dział Tkactwa Artystycznego w Muzeum

4 ms¹, ul. Więckowskiego 36; ms², ul. Ogrodowa 19; Muzeum Pałac Herbsta, ul. Przędzalniana 72.

5 Przez pewien czas dział figurował pod nazwą Biuro Społeczno-Oświatowe.

■ pierwsze kontakty z Muzeum² ■ przychodziłem do Muzeum³ ■ zacząłem przychodzić do Muzeum⁴ ■ wydzwaniała do Muzeum⁵ ■ trafił do Muzeum⁶ ■ przychodził do Muzeum⁷ ■ mocno schorowany, ale przychodził do Muzeum⁸ ■ pracował w Muzeum⁹ ■ pracowali w Muzeum¹⁰ ■ pracowałaś w Muzeum¹¹ ■ bardzo długo pracowała w Muzeum¹² ■ też pracowała w Muzeum?¹³ ■ troszeczkę się zestarzał w tym Muzeum¹⁴

KONTAKTY Z MUZEUM

Nota redaktorska

INDEKS OSÓB

Abakanowicz Magdalena 69, 120, 128, 129
 Adler Jankiel 36, 66
 Bałka Mirosław 117, 123
 Banasiak Jakub 88
 Bauer Andżelika 18
 Bednarski Krzysztof M. 130, 131
 Belotto Bernardo, Canaletto 56, 57
 Beuys Joseph 117
 Biernacki Andrzej 15
 Borusiewicz Mirosław 14–16, 91, 104, 122
 Brewińska Maria 19
 Brudzyński Ryszard 14, 32, 65
 Bruszewska Balbina 89
 Brzozowska Zuza 18
 Bugalski Dariusz 19, 44, 91, 105, 106, 116, 130, 134
 Canaletto zob. Belotto Bernardo
 Cholewiński Maciej 18
 Cieślak Elżbieta 19, 104, 118, 121–123, 135, 136
 Cieślińska-Lobkowicz Nawojka 14, 48, 91
 Crowley David 103
 Czartoryska Urszula 31, 44, 46, 48, 52, 54, 65, 66, 72, 74, 75, 82, 102, 104, 128
 Czyżewski Tytus 134
 Daumier Honoré 66
 Demarco Richard 57
 Demirski Paweł 26
 Dłubak Zbigniew 105
 Dołowy Patrycja 17
 Domańska Ewa 130
 Drenda Olga 17
 Droit Roger-Pol 130
 Dwurnik Edward 53
 Eruli Brunella 126
 Franecka Maria 18
 Gawkowski Jakub 18
 Geyer Ludwik 24
 Gitkiewicz Olga 16, 17
 Głowacki Janusz 28
 Grohmanowie 24
 Grygiel Marek 19
 Hasior Władysław 30, 120, 126
 Hiller Karol 66
 Holtorf Cornelius 135
 Hrynkowski Jan 36
 Ihnatowicz Edward 103
 Janiak Marek 19
 Jarnuszkiewicz Krystian 135
 Jarocki Władysław 113
 Jasińska Katarzyna 19, 31, 37, 44
 Jedliński Jaromir 14, 16, 44, 51, 55, 87, 91, 92, 130
 Jordan Jacek 46
 Jóźwik (?) 33
 Jurecki Krzysztof 19, 92
 Kałaur Jan 46
 Kantor Tadeusz 30, 69, 125–128
 Karnicka Zenobia 49, 127
 Karolak Karolina 18
 Kimura Hitoyasu 106, 107
 Kobro Katarzyna 66, 97, 116, 117

INDEKS OSÓB

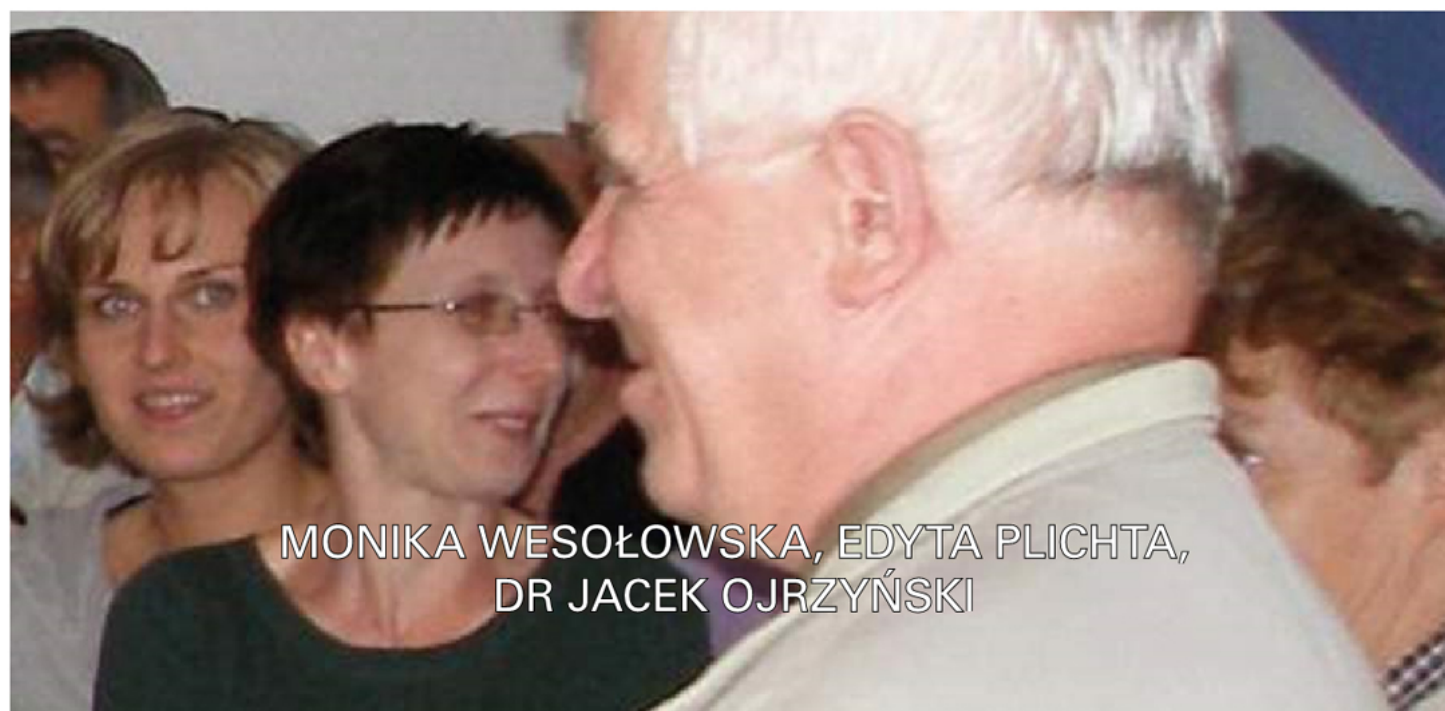
Kolat Irena 28
 Kolíbal Stanislav 129
 Koprowska Teresa 19, 36, 49, 50, 55, 56, 72, 92, 93, 95–102, 104, 107, 108
 Krawczyk Weronika 18
 Kruk Mariusz 119
 Kulisiewicz Tadeusz 72
 Kurc-Maj Paulina 18
 Kusztra Kaja 17, 18
 Latour Bruno 116, 130, 135
 Lebenstein Jan 134
 Lechowicz Lech 105, 106
 Lubiak Jarosław 19, 104
 Ładnowska Janina 28, 49, 119, 127, 128
 Łazikowski Edward 19
 Madejska Marta 16, 18, 70
 Malewicz Kazimierz 17
 Marcoussis Louis 33
 Marquardt Regina 15, 52
 Matwij Tatiana 19, 44, 113, 114, 130–132
 Miastkowski Andrzej 19, 93, 106, 107, 115–117, 126, 129
 Miels Rune 29
 Mikina Ewa 28
 Minich Marian 13, 44
 Modotti Tina 54
 Morzuch Maria 19, 97
 Musiał Grzegorz 19, 25, 28, 44, 54
 Muzyczuk Daniel 18, 103
 Najder Łukasz 37
 Noakowski Stanisław 121
 Nowosielski Jerzy 134
 Ojrzyńska Janina 25, 36, 44
 Ojrzyński Jacek 15, 44, 105
 Paruzel Andrzej 19
 Pawłowska-Horna Katarzyna 15, 19, 48, 52, 53, 119, 128
 Pindera Agnieszka 26
 Polińska Monika 46
 Polit Paweł 103
 Pomian Krzysztof 115
 Porębski Mieczysław 125, 127
 Potemska Maria 27, 36, 44
 Potemski Mieczysław 27, 44
 Poznańscy 24
 Poznański Karol 24
 Poznański Maurycy 23, 30, 88
 Pruk Krystyna 44
 Przyborowska Alicja 44, 95
 Ptyś (?) 44
 Puget Jacek 125
 Purtak Przemysław 18
 Quaytman R.H. (Rebecca Howe) 97
 Reichardt Jasia 103
 René Denise 48
 Renoir August 36
 Rolke Tadeusz 19
 Rumas Robert 117
 Saciuk-Gąsowska Anna 19, 27, 30, 31
 Saudek Jan 105
 Scheiblerowie 24
 Schulz Bruno 125
 Silberstein Sara 43

ANDRZEJ MIASTKOWSKI, JAROSŁAW SUCHAN,
JOLANTA SOSNOWSKA

KRYSTYNA PRUK

MONIKA WESOŁOWSKA, EDYTA PLICHTA,
DR JACEK OJRZYŃSKI

RYSZARD STANISŁAWSKI I EWA MIKINA

ZENOBIJA KARNICKA, LUCYNA HOSZOWSKA,
MARTA ERTMAN, ANDŻELIKA BAUER

HALINA GROMBCZEWSKA I JANINA OJRZYŃSKA